

Ks. Jan MACHNIAK

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Kraków

BOŽÍ MILOSRDENSTVÍ V UČENÍ SVATÉHO OTCE JANA PAVLA II

Pravda o Božím Milosrdenství, která byla ústředním motivem pontifikátu Jana Pavla II., se objevila v jeho učení již na počátku v encyklice *Dives in misericordia* („O Božím milosrdenství” – 1980, dále: DM). Tento papežský dokument tvoří kromě encykliky *Redemptor hominis* („Vykupitel člověka” – 1979) a *Dominum et Vivificantem* („O Duchu Svatém” – 1986) část Velké dogmatické trilogie, ve které Papež mluví k současnému člověku o Bohu, zjevujícím se člověku jako Nejsvětější Trojice – Otec, Syn a Duch Svatý. Milosrdenství jest klíčem k porozumění tajemství Boha i člověka. Charakterizuje Boha, který se zjevuje člověku v dějinách spásy. Je ústředním tématem Kristova učení a v plnosti se ukazuje v tajemství spásy, v Jeho smrti a zmrtvýchvstání. Milosrdenství je zároveň zvláštní příležitostí pro člověka, protože díky němu může zakoušet blízkost Boha, který je milosrdný.

U příležitosti beatifikace sestry Faustiny Kowalské v druhou neděli velikonoční 18. dubna 1993 v Římě Jan Pavel II. zdůraznil, že tajemství Božího milosrdenství, které Bůh připomenul celému světu prostřednictvím pokorné řeholnice z Polska, je „prorockým voláním světu”. Pro celé lidstvo se po hrozných válkách poselství milosrdenství stalo znamením naděje, ukazujícím na přítomnost Boha darujícího člověku lásku a možnost duchovního znovuzrození.

Svatořečení sestry Faustiny Kowalské 30. dubna 2000 v Římě mělo obzvláštní výmluvnost, protože tímto aktem Jan Pavel II. předal celému světu znamení milosrdenství jako most spojující druhé tisíciletí křesťanství s novým stoletím. Připomněl zároveň, že Boží milosrdenství je pro celé lidstvo mimořádnou příležitostí ke znovuzrození: „Lidstvo nenalezne pokoj, pokud se nenavráť k Božímu milosrdenství” (srov. *Deníček* S. Faustyny, dále: Dn). Poselství milosrdenství umožňuje nově porozumět

evangelium o Božím milosrdenství, v jehož světle člověk nejen zakouší milosrdenství přijímané od Boha, ale je rovněž uschopněn rozdávat milosrdenství druhým (DM 14).

Jan Pavel II. vyhlásil druhou neděli velikonoční „Neděli Božího milosrdenství“ a vyzdvihl, že milosrdenství je příležitostí poznat „pravou tvář Boha i pravou tvář člověka“ (*kanonizační homilie*, 5). Poselství milosrdenství je zároveň pro celý svět připomínkou důstojnosti a ceny každého člověka, za kterého dal Kristus svůj život.

Během kanonizace svaté Faustiny Kowalské Jan Pavel II. výrazně podtrhl, že poselství milosrdenství neustále hlášané Církví a připomenuté díky zjevením svaté Faustiny, se dnes stává částí zkušenosti člověka ztraceného mezi různými ideologiemi a myšlenkovými proudy na přelomu XX. a XXI. století. V tajemství Božího milosrdenství nachází křesťan pravou tvář Boha, blízkého člověku i pravou tvář člověka potřebujícího milosrdenství i připraveného činit milosrdenství¹. Svatý Otec se k této myšlence vracel vícekrát, když polemizoval z „teologií smrti Boha“, nebo když dokazoval chyby moderních totalitarismů, které usilují o vymazání Boha z lidské historie.

Při konsekraci Baziliky Božího Milosrdenství v Krakově Jan Pavel II. ještě jednou podtrhl, že moderní svět potřebuje Boží milosrdenství, a zadal Církvi úkol přiblížit světu tajemství Božího milosrdenství:

Proto chci dnes v tomto chrámu učinit slavnostní akt zasvěcení celého světa Božímu milosrdenství. Číním to s přáním, aby se poselství o milosrdné lásce Boha, které bylo zjeveno prostřednictvím svaté Faustiny, dostalo ke všem obyvatelům země a naplnilo jejich srdce nadějí. Ať se to poselství rozšíří z tohoto místa do celé naší milované vlasti i do celého světa. Ať se naplní příslib Pána Ježíše, že odtud má vyjít „jiskra, která připraví svět na Jeho Konečný příchod“ (srov. Dn 1732).

Je potřeba roznítit tu jiskru Boží milosti. Je potřeba světu předávat oheň milosrdenství. V milosrdenství Boha najde svět pokoj a člověk štěstí! Dávám ten úkol vám, drazí bratři a sestry, Církvi v Krakově, v Polsku a všem ctitelům Božího milosrdenství, kteří sem přijdou z Polska i z celého světa”².

Téma Božího milosrdenství se objevilo v učení Jana Pavla II. znovu v apoštolském listě *Novo millennio ineunte*, zveřejněném na počátku třetího tisíciletí křesťanství (6. 1. 2001), jako „představivost milosrdenství”. Papež psal o obrazotvornosti milosrdenství v souvislosti se sjednocující se

¹ Jan Pavel II., *Boží dar pro naši dobu. Homilie během kanonizační Mše svaté*, [v:] *Poselství Milosrdenství*, 35:2000, s. 4.

² Tamtéž, s. 77.

Evropou. Tato otázka se stala předmětem reflexe na Synodu biskupů v říjnu 1999, který připravoval Velké jubileum roku 2000. Plodem jednání biskupské synody se stala apoštolská adhortace *Ecclesia in Europa* (28. 6. 2003). Toto téma nás přivádí k několika myšlenkám, pokrývajícím celé učení Svatého Otce, jejichž úhelným kamenem je pravda o Bohu milosrdenství.

Výběr otázky Božího milosrdenství v učení Jana Pavla II. vyžaduje vyjádření problému tajemství Boha, zjevujícího se ve Starém i Novém zákoně a který je ve své podstatě milosrdný. Papež dochází k velmi originálně interpretaci Boha, který se zjevuje jako Otec milosrdenství v clých dějinách spásy. Tajemství milosrdenství umožňuje člověku porozumět sebe sama a uskutečnit svoje povolání. Zároveň mu ozřejmuje, že neustále potřebuje milosrdenství a že je schopen konat milosrdenství vůči bližním. Tyto předpoklady papeže Jana Pavla II. směřují naši pozornost na tajemství Boha zjevujícího své milosrdenství ve Starém zákoně i na Krista, který je plností zjeveného milosrdenství Otce v Nové smlouvě, jakož i na způsoby realizace milosrdenství Kristovými učedníky.

TAJEMSTVÍ BOŽÍHO MILOSRDENSTVÍ VE ZJEVENÍ

V encyklice *Dives in misericordia* papež Jan Pavel II. připomíná s odkazem na pastorální konstituci 2. vatikánského koncilu, *Gaudium et spes*, že Ježíš Kristus je plností „zjevení tajemství Otce a Jeho lásky” (GS 22). Bůh zjevení je tajemstvím lásky (1 J 4, 16.18), která spojuje v jedno Otce, Syna a Ducha Svatého. Je Láskou, se kterou se dělí s každým tvorem, protože Jeho přirozeností je darování se. Zjevuje se člověku v dějinách spásy jako Stvořitel a Pán všeho stvoření, který je dobrým Otcem i Dárce života (srov. Řím 1 – 2; srov. Kol 1, 15–20). V Něm nachází člověk své naplnění.

Základní zkušeností milosrdenství v dějinách Izraele, na kterou navazuje Jan Pavel II. (DM 4), je událost, ke které došlo během *Exodu* vyvoleného národa z egyptského otroctví. Bůh, vidíc utrpení svého lidu, se nad jeho neštěstím slitoval a osvobodil ho z rukou pronásledovatelů. V prožitku exodu jsou kořeny důvěry Izraelců v Boží milosrdenství, které překonává veškerý hřích a bídu člověka. V tomto dějinné chvíli Bůh, Tvůrce člověka a Pan světa, zjevil celou pravdu o sobě samém: „Pán před ním přešel a volal: «Jahve, Jahve, Bůh milosrdný a slitovný, trpělivý, bohatý milostí a věrností, který svou milost zachovává tisícům pokolení, odpouští vinu, nevěrnost, hřích» [...]” (Ex 34, 6–7). V té události zjevil Bůh základní pravdu, že každý člověk, který spáchal hřích a odešel od svého

Stvořitele, může nalézt motiv návratu a obrátit se na Něj s prosbou o odpuštění (Lb 14, 18; Kron 30, 9; Neh 9, 17; Žl 86, 15; Mdr 15, 1; Sir 2, 11; Job 2, 13). Papež připomíná, že Bůh zjevoval své milosrdenství od počátku dějin ve slovech i v činech a odhaloval rozměr své lásky k člověku.

Boží milosrdenství zjevené ve Starém zákoně, poznamenává Papež v encyklice *Dives in misericordia*, je paradigmatickým příkladem lásky Boha k člověku, zahrnujícím různé „odstíny lásky“. Je to láska otcovská, vyplývající ze skutečnosti dávání života, protože Bůh je Otcem Izraele (Iz 63, 16), a vyvolený národ je Jeho milovaným synem (Ex 4, 22). Je také Snoubencem, a Izrael Jeho snoubenkou (Oz 2, 21). Jeho láska se zjevuje jako slitování i velkomyslné odpuštění, když vyvolený národ nezachovává věrnost (Oz 11, 7–9; Jer 31, 20; Iz 54, 7). Žalmisté Ho nazývají Bohem lásky, dobroty, věrnosti a milosrdenství (Žl 103; 145). Zkušenost Božího milosrdenství se rodí ve vnitřním dialogu člověka se svým Stvořitelem a Otcem.

V encyklice *Dives in misericordia* Jan Pavel II., odvolává se na dějiny spásy, připomíná neustálou přítomnost Boha mezi lidmi. Milosrdenství Otce zjevené Ježíšem Kristem je přítomné ve Starém zákoně, v dějinách vyvoleného národa, který zachoval víru v jediného Boha. Bůh Jahve, Stvořitel světa a člověka se dává Mojžíšovi poznat jako milosrdenství. Bůh sám se slavnostně představuje: „A Pan sestoupil v oblaku, a [Mojžíš] u Něho zůstal, a vzýval jméno Jahve. Pan před ním přešel a volal: Jahve, Jahve, Bůh milosrdný a slitovný, trpělivý, bohatý milostí a věrností, který svou milost zachovává tisícům pokolení, odpouštějící vinu, nevěrnost, hřích“ (Ex 34, 6–7). V milosrdenství, jak podtrhuje Jan Pavel II. (DM 4), se ukazují různé odstíny lásky Boha k člověku: добрota, přejícnost, milost a věrnost (hebrejsky *hesed*), citlivost a soucit jaké charakterizují matku (hebrejsky *rahamim*), velkodušnost a přívětivost (hebrejsky *hanan*), a také slitování, ušetření protivníka a odpuštění (hebrejsky *hamal*). Milosrdenství, chápané jako zjevení lásky Boha navenek, se neodlučně pojí s aktem stvoření, spojujícím Boha Stvořitele s člověkem, který je Jeho stvořením (DM 4). Jak postřehl Svatý Otec, k přirozenosti lásky náleží to, že nemůže nenávidět a chtít zlo pro toho, jehož obdařila plností dober.

Tajemství milosrdné lásky uchovával vyvolený národ, ve svých dějinách proroky napomínaný a nabádaný k otevření svého srdce Božímu milosrdenství (Iz 54, 10; Jer 31, 3). Milosrdenství zakoušené Izraelity bylo „obsahem styku s jejich Bohem“ (DM 4) zvláště v těch okamžicích, kdy byli nevěrní Smlouvě. S prosbou o milosrdenství se na Boha obrací Šalamoun v modlitbě u příležitosti posvěcení Svatyně (1 Král 8, 22–53). Prorok Micheáš prosí o odpuštění nevěrnosti a odvolává se na Boží milosrdenství (Mich 7, 18–20), a prorok Izaiáš utěšuje vyhnance, když ukazuje na milosrdenství jako záruku Jeho blízkosti a péče (Iz 51, 4–16). Pro pro-

roky znamená milosrdenství mimořádnou moc lásky, která „je větší než hřích a nevěrnost vyvoleného národa ” (DM 4). Milosrdenství pokrývá nejenom společenství vyvoleného národa, ale také jednotlivé osoby, které kvůli fyzickému nebo morálnímu zlu zakoušejí pocit viny. Na Boha milosrdenství se obrací David po hříchu z Batšebou (2 Sam 11 – 12). Když Bůh vidí jeho opravdovou lítost a utrpení z důvodu spáchaného zla, ukazuje lásku a soucit a odpouští jeho hřích. Z této zkušenosti lásky a soucitu jak v rozměru národa, tak i jednotlivých osob se rodí důvěra k Bohu, která umožňuje člověku obracet se na Boha a odhalovat Jeho přítomnost.

Každý člověk, jak postřehl Jan Pavel II. V encyklice *Dives in misericordia*, je schopen objevit Boha v přírodě a v kosmu díky Jeho „neviditelným vlastnostem” (Řím 1, 20). Nepřímé poznání ale neumožňuje plné vidění Boha. Zjevení lásky v Ježíši Kristu přivádí k Bohu „v neproniknutelném tajemství Jeho podstaty” (DM 2; 1 Tim 6, 16). Pán Ježíš ukazuje milosrdného Boha v podobenstvích o ztracené ovci i minci (Lk 15, 1–10), a zvláště v podobenství o marnotratném synu (Lk 15, 11–32). Tato podobenství ukazují nejprve na velikost lásky Otce, připraveného odpustit a znovu obdarovat. Jan Pavel II. V něm ještě více odhaluje důstojnost marnotratného syna, která se znovu probouzí díky milosrdenství Otce. Bůh se projevuje jako věrný svému otcovství: „Taková láska je schopná schýlit se ke každému marnotratnému synu, ke každé lidské bídě, nejvíce pak k bídě morální, ke hříchu” (DM 6). Velikost lásky Boha k hříšnému člověku odhaluje velikost důstojnosti syna, který je vždy Božím dítětem a má právo na jeho lásku. V milosrdenství nahlíží Jan Pavel II. „vztah nerovnosti” mezi Bohem, který obdarovává a člověkem, který Jeho dobra přijímá. Milosrdenství však způsobuje, že marnotratný syn nepocítuje ponížení, když znovu získává synovskou důstojnost. Na velkou lásku Boha odpovídá postojem obrácení, který je plodem milosrdenství (DM 6).

Plným zjevením Božího milosrdenství je Kristova smrt a zmrtvýchvstání. Velikonoční tajemství ukazuje velikost lásky Boha, který „vlastního Syna neušetřil ”, k člověku (2 Kor 5, 21). Bůh tajemstvím Kříže zjevuje hlubinu své lásky, která je na počátku stvoření člověka a díla Vykoupení:

Bůh, kterého zjevil Kristus, zůstává ve stálém spojení se světem jako Stvořitel, jako definitivní zdroj existence. Je to láska, která nejenom tvoří dobro, ale přivádí k účasti na vlastním životě Boha: Otce, Syna a Ducha Svatého (DM 7).

V Kristově smrti je Bůh blízko člověku, když dává sám sebe, aby člověk mohl mít účast na Jeho životě. Milosrdná láska je mocnější než hřích a smrt. Díky činnosti Ducha Svatého se člověk otvírá k aktivnímu milo-

srdenství a poznává svoji důstojnost, která mu dává možnost sjednocení se s Kristem.

Místem setkání se s Božím milosrdenstvím jsou svátosti, zvláště svátost pokání a Eucharistie, ve kterých se křesťan dotýká milosrdné Boží lásky. Církev věrná Ježíši Kristu, podtrhuje Jan Pavel II., má jako první úkol na své misi ve světě svědčit o Milosrdenství Božím (DM 12).

HLÁSÁNÍ BOŽÍHO MILOSRDENSTVÍ

Povinnost hlásat Boží milosrdenství je základem poslání svěřeného Kristem svým učedníkům. Tato mise je rozšířením tradice proroků Starého zákona a důsledným vyplněním poslání Pána Ježíše založeného na ukázání člověku Boha, Otce milosrdenství.

V encyklice *Dives in misericordia* Jan Pavel II. výrazně poukazuje na potřebnost svědectví o Božím milosrdenství jako základního úkolu poslání Církve vůči dnešnímu světu:

Církev musí svědčit o milosrdenství Boha zjeveném v Kristu, v celém Jeho mešsiášském poslání, především je vyjadřovat jako spasitelnou pravdu víry i života z víry a postupně je uvádět do života jak vlastních souvěrců, tak i pokud možno všech lidí dobré vůle. V posledku Církev – která milosrdenství vyznává a ve svém životě se od něho nevzdaluje – má právo i povinnost odvolávat se na Boží milosrdenství a vzývat ho na obranu před všemi projevy tělesného i morálního zla, před všemi hrozbami, které útočí na celé spektrum života dnešního lidstva (DM 12).

Hlásání Božího milosrdenství se podle Svatého Otce projevuje vyznáním pravdy, že Bůh je milosrdenstvím, a dobrořečením milosrdnému Bohu. Druhým úkolem Církve, a tedy i Kristových učedníků je činit milosrdenství. Třetím rozměrem svědectví o Bohu je modlitba za milosrdenství pro svět. Východiskem veškeré činnosti na poli apoštolátu Božího milosrdenství je vyznání víry v milosrdného Boha. Bez tohoto základu se lidské milosrdenství stává obyčejnou filantropií³, kterou může provozovat i nevěřící člověk.

Dobrořečení milosrdnému Bohu

Základem svědectví o milosrdenství Boha, podtrhuje Jan Pavel II., je liturgie Církve, liturgická čtení a modlitby, ve kterých je slyšet ozvěnu pravdy vyjádřené na stránkách Písma. S ním se pojí zkušenost Božího lidu, která potvrzuje poznání Boha milosrdenství v každodenním životě:

³ Srov. J. Tischner, *Cesty a necesty milosrdenství*, Krakov 1999, s. 55–78.

Pokud někteří teologové tvrdí, že milosrdenství je největší mezi Božími vlastnostmi, pak Bible, Tradice i celý život z víry Božího lidu s jistotou dokládá pravdivost tohoto tvrzení. Nejde tu o samotnou nejhlubší podstatu Boha v tajemství samotného Božství, ale o vlastnost, se kterou se člověk s celou vnitřní pravdou své existence setkává zvláště blízko a často s živým Bohem (DM 13).

První zkušeností křesťanské víry ve svém životě je setkání s Bohem milosrdenství, které Jan Pavel II. srovnává s „viděním Otce“, o kterém mluvil Kristus s Filipem (J 14, 9 a následující). Vidění Boha vírou se zvláště uskutečňuje v prožitku milosrdné lásky Otce, podobného zkušenosti syna z podobenství o marnotratném synu. Tuto zkušenost umísťuje Církev přímo ve středu svého učení (DM 13), protože je klíčem k poznání Boha zjeveného v Kristu a odhalení důstojnosti druhého člověka, stvořeného k obrazu Boha: „Kdo mě vidí, vidí i Otce“ (J 14, 9). Kontemplace milosrdné tváře Krista přibližuje k Otci, jehož přirozeností je milosrdenství.

Vyznávání a hlásání Božího milosrdenství se uskutečňuje, když Církev při hlásání Božího slova přibližuje člověka k pramenům milosrdenství: Eucharistii a svátosti pokání (DM 13). Ty jsou darem ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Krista, který svou smrtí a zmrtvýchvstáním zjevil v plnosti milosrdenství Otce. S plnou mocí Petrovy autority Jan Pavel II. připomíná, že Eucharistie je pramenem nevyčerpatelné lásky Boha:

Eucharistie nás vždy přibližuje k lásce, která je silnější než smrt: kdykoli totiž požíváme ten chléb nebo pijeme z toho kalicha, nejen že hlásáme smrt Vykupitele, ale také si připomínáme Jeho zmrtvýchvstání a očekáváme Jeho příchod ve slávě (DM 13).

Tedy prvním úkolem Kristova učedníka je udílení i vlastní podíl na svátosti Eucharistie. Již samotný eucharistický obřad, zpřítomňující umučení, smrt a zmrtvýchvstání Krista, ukazuje nekonečnost lásky Boha, který dal svého Syna za spásu světa (srov. J 3, 16).

Cestu k setkání s milosrdenstvím Boha v Eucharistii otvírá svátost pokání, ve které, jak říká Jan Pavel II., „každý člověk může zvláštním způsobem zakusit milosrdenství, neboli tu lásku, která je silnější než hřích“ (DM 13). Vůči hříchu se nejplněji zjevuje nekonečnost milosrdenství Boha, který je vždy připraven odpustit člověku, který lituje svého činu:

Nekonečná je připravenost a síla odpuštění, která má své opodstatnění v nevy-slovné ceně oběti Syna. Žádný lidský hřích tuto sílu nepřevyšuje ani ji neomezuje. Omezit ji může pouze ze strany člověka nedostatek dobré vůle, nedostatek připravenosti na obrácení, neboli pokání, setrvávání v odporu vůči milosti a pravdě, a zvláště vůči svědectví ukřižování a zmrtvýchvstání Krista (DM 13).

Apoštolský úkol Církve v oblasti svátosti pokání zahrnuje hlásání obrácení a ukazování Boha odpouštějícího a laskavého. Křesťané tedy, když se připravují na svátost pokání a odpouštějí si navzájem, činí všechno, aby lidé poznali tvář odpouštějícího Boha.

Z milosrdné lásky Boha obsažené v Eucharistii a ve svátosti pokání se rodí jednota zahrnující nejen křesťany, ale i všechny národy.

Činění milosrdenství

Důležitou oblastí při ukazování Božího milosrdenství jsou činy milosrdenství, kterými člověk potvrzuje, že nejen potřebuje milosrdenství, ale připravenost k činění milosrdenství vůči bližním (DM 14). Když křesťan činí skutky milosrdenství, pramenící ze zkušenosti Božího milosrdenství, pak v sobě poznává skrytou schopnost pro dělení se milosrdenstvím. Jan Pavel II. podtrhuje v encyklice *Dives in misericordia*, že člověk je schopen poznávat milosrdnou lásku Boha, pokud sám dokáže projevit milosrdenství druhým.

Milosrdná láska je silou, která sjednocuje a povyšuje lidi ve vzájemných vztazích, neboť proměňuje osobu darující i obdarovanou. Vzorem té lásky je Kristus ukřižovaný, který sám sebe vydal až na smrt (Mt 25, 34–40):

Dokonce v případech, ve kterých se zdá všechno ukazovat na to, že jedna strana pouze daruje, dává – a druhá pouze dostává, bere – (jak například v případě lékaře, který léčí, učitele, který učí, rodičů, kteří živí a vychovávají svoje děti, dárci, kteří přispívají potřebným), je vždy ve skutečnosti i ta první strana obdarovávaná (DM 14).

Na základě Kristova vzoru křesťan neustále očišťuje svoje skutky milosrdenství, aby byly inspirované zkušeností zadarmo dávané lásky. Pouze tehdy se stávají skutkem milosrdenství, který dávajícímu otvírá cestu k Bohu a odhaluje opravdovou důstojnost člověka schopného předávat lásku.

Cesta zadarmo dávané lásky, jakou nám ukázal Kristus na kříži, není tedy jednostranným aktem nebo procesem, ale usiluje o vzájemnost Boha a člověka. Milosrdná láska také vyrovnává rozdíly, které se tvoří mezi osobou dávající a obdarovanou. Proto je pro Jana Pavla II. milosrdenství naplněním spravedlnosti:

Autentické křesťanské milosrdenství je současně dokonalejším vyjádřením „rovnosti“ mezi lidmi, a tedy i dokonalejším vyjádřením spravedlnosti, nakolik ta ve svých mezích rovněž směřuje k takové rovnosti (DM 14).

Milosrdenství je podstatným prvkem rozvíjejícím mezilidské vztahy v duchu úcty k důstojnosti člověka a odhalování jeho schopnosti činit dobro.

Apoštolát milosrdenství ve sféře skutků milosrdenství se stále musí odvolávat na tu základní zkušenost Kristovy lásky, aby se milosrdenství nestalo filantropií, nebo aby nebylo nahrazeno sociální spravedlností: „Proto také Církev musí v každé době, a zvláště dnes, uznat za svoji přední povinnost hlásání tajemství milosrdenství v posledku zjeveného v Ježíši Kristu a jeho uvádění do života” (DM 14).

Důsledek vyznání víry v milosrdného Boha je modlitba za milosrdenství.

Modlitba za milosrdenství

Modlitba za milosrdenství vyplývající ze zkušenosti Božího milosrdenství v životě a konání skutků milosrdenství je, jak říká Jan Pavel II., základní povinností i právem Církve:

Církev hlásá pravdu o Božím milosrdenství zjevenou v ukřižovaném a zmrtvýchvstalém Kristu a vyznává ji různými způsoby. Církev se rovněž snaží konat milosrdenství lidem skrze lidi, vidíc v tom nezbytnou podmínku snah o lepší, „více lidský” dnešní i budoucí svět. Přestože v žádné době, v žádném okamžiku dějin – a zvláště v tak přelomové době jako je ta naše – Církev nemůže zapomenout na modlitbu, jež je voláním o Boží milosrdenství vůči všelikému zlu, které tíží lidstvo, i které mu hrozí. To je základním právem i zároveň povinností Církve v Kristu Ježíši (DM 15).

S ohledem na sekularizaci života, na odpad od Boha a na život „jako by Bůh nebyl” má Církev povinnost modlit se za milosrdenství jako znamení naděje pro každého člověka.

Vůči stále většímu vzdálení člověka od Boha, až k tomu stupni, že nedokáže říci slovo „milosrdenství” a otevřít se Božímu jednání, je Církev povinna povědět to slovo v jeho jménu. Přesvědčení o potřebě modlitby za milosrdenství přivedlo Svatého Otce k formulaci aktu zasvěcení celého světa Božímu milosrdenství. To je plodem papežovy živé víry, jeho hluboké reflexe tajemství milosrdenství a velké lásky k lidem, kteří ztratili Boha i smysl života.

Modlitba za milosrdenství je směřovaná k Bohu Otci milosrdenství skrze prostřednictví Božího Syna, který svou smrtí a svým zmrtvýchvstáním přinesl světu milosrdenství. Jan Pavel II. vidí potřebu současné doby a prosí o milosrdenství pro celý svět: „Jak velmi potřebuje dnešní svět mi-

losrdenství! Ve všech světadílech z hloubi lidského utrpení se vznáší volání o milosrdenství⁴. Milosrdenství je tou velikou šancí na obnovu lidského srdce, postiženého hříchem.

Dobrořečení Bohu milosrdenství se děje v Ježíši Kristu, který v plnosti odhaluje tajemství svého Otce. Pán Ježíš velebí Otce celým svým životem: prací, modlitbami, učením i poslušností Otcově vůli až ke smrti na kříži a ke zmrtvýchvstání. Tím způsobem učí, jak rozpoznat přítomnost Boha ve všech událostech života, v radostech i strastech, dokonce i v hrozném utrpení a smrti, a uskutečňuje Boží přikázání, jež mají naplnění v přikázání lásky.

Dobrořečení Bohu nachází své uskutečnění v lásce: „Toto vyznání, ve kterém se vyjadřuje důvěra ve všemohoucí lásku Boha, je zvláště zapotřebí v naší době, ve které se člověk ztrácí tváří v tvář různým projevům zla. Je třeba, aby volání o Boží milosrdenství plynulo z našich srdcí, plných utrpení, nepokoje a pochybností, hledajících spolehlivý pramen naděje“⁵. Při dobrořečení člověk zahleděný do Božího milosrdenství odhaluje pravdu o sobě samém i o svém životě.

Ze zkušenosti blízkosti Božího milosrdenství vyrůstá představa milosrdenství, která se podle Jana Pavla II. vyjadřuje v otevření druhému člověku, doprovázení ho v jeho těžkostech, i v konkrétní pomoci, která mu pomáhá se z těžké situace zdvihnout. Ve starosti o slabého a pochybujícího člověka zasvětil Papež celý svět Božímu milosrdenství.

ZASVĚCENÍ SVĚTA BOŽÍMU MILOSRDENSTVÍ

Při příležitosti posvěcení Baziliky Božího milosrdenství v Krakově Jan Pavel II. jednou podtrhl, že současný svět potřebuje Boží milosrdenství, a dal Církvi úkol přiblížit světu tajemství Božího milosrdenství:

Proto chci dnes v tomto chrámu uskutečnit slavnostní akt zasvěcení celého světa Božímu milosrdenství. Číním to s vroucí tužbou, aby poselství o milosrdné lásce Boha, které bylo oznámeno prostřednictvím sv. Faustiny, přišlo ke všem obyvatelům této země a naplnilo jejich srdce nadějí. Ať se to poselství rozšíří z tohoto místa na celou naši milovanou vlast i do celého světa. Ať se splní závazný slib Pána Ježíše, že odtud má vyjít „jiskra, která připraví svět na Jeho poslední příchod (srov. Dz 1732).

Je potřeba tu jiskru Boží milosti roznítit. Je potřeba předávat světu oheň milosrdenství. V milosrdenství Boha svět nalezne pokoj a člověk štěstí! Tento úkol dávám vám, drazí bratři a sestry, Církvi v Krakově

⁴ Jan Pavel II., *Milosrdenství Boží jedinou nadějí. Homilie v Krakowskich Łagiewnikach, 17. srpna 2002*, [v:] *Bůh bohatý milosrdenstvím*, Krakov 2002, s. 77.

⁵ Tamtéž, s. 72.

a v Polsku, i všem ctitelům Božího milosrdenství, kteří sem budou přicházet z Polska i z celého světa”⁶.

Zasvěcení světa Božímu milosrdenství je aktem víry, jehož základem je postoj dětské důvěry v Boha, milosrdného Otce, že nikdy neopustí člověka a bude ho bez ustání obdarovávat svou láskou. Jan Pavel II., jako Abrahám a Patriarchové, jako Petr a jeho nástupci, stanul v čele Církve a celého lidstva a vyjádřil jeho jménem víru v Boha blízkého člověku skrze Jeho milosrdenství. Vyznal zároveň víru, že se Bůh v posledku zjevil člověku v Ježíši Kristu, který v plnosti ukázal na čem spočívá milosrdenství Otce – ve svých činech, v učení, a především ve své smrti a zmrtvýchvstání. Člověk odhaluje milosrdenství Boha díky Duchu Svatému.

Akt zasvěcení světa Božímu milosrdenství má zřetelně trojdílnou strukturu, ve které je možno rozlišit následující prvky: vzývání Trojjediného Boha, prosba za lidstvo soužené zlem a úpěnlivá žádost o milosrdenství pro svět.

Akt zasvěcení je formou vztahu do kterého vstupuje věřící člověk, když se obrací k Bohu. Vyjadřuje také situaci modlícího se člověka a jeho zkušenost víry.

V první části aktu zasvěcení světa Božímu milosrdenství Jan Pavel II. vyznává ve jménu celé Církve víru v milosrdného Boha. Vzývání Boha, Otce milosrdenství, je shrnutím křesťanské víry v Boha blízkého člověku, který odhaluje svoji tvář v tajemství milosrdenství:

Bože, Otče milosrdný, který zjevuješ svoji lásku ve Tvém Synu Ježíši Kristu, a vyléváš ji na nás v Duchu Svatém, Utěšiteli, Tobě zasvěcujeme dnes osud světa i každého člověka.

Člověk XXI. století stále více zakouší prázdnotu života, strachu z budoucnosti, z utrpení a samoty. V těchto souvislostech chápeme slova Svatého Otce Jana Pavla II. v druhé části aktu zasvěcení:

Schyl se k nám hříšným, uzdrav naše neduhy, překonej veškeré zlo, dovol všem obyvatelům země zakusit Tvé milosrdenství, aby v Tobě, trojjediný Bože, nalézali vždy pramen naděje.

V této modlitbě Jan Pavel II. stojí před Bohem jako Mojžíš a předkládá všechny slabosti člověka, které dnes hubí lidstvo, jako jedovatí hadi vyvolený národ na poušti (Lb 21, 4–9). Svatý Otec jakoby shromažďuje hlasy zoufalství a utrpení rozléhající se po celé zemi, aby je předložil Bohu a prosil o milosrdenství.

⁶ Tamtéž, s. 77.

Důsledkem vyznání víry v milosrdného Boha je modlitba za milosrdenství. Přesvědčení o potřebě modlitby za milosrdenství přivádí Svatého Otce k vyhlášení aktu zasvěcení světa Božímu milosrdenství. Tento akt je plodem živé papežovy víry, hluboké reflexe tajemství milosrdenství a velké lásky k lidem, kteří ztratili Boha i smysl života.

Akt zasvěcení se končí zvoláním, které je ozvěnou modlitby Korunky k Božímu milosrdenství, předané sv. sestře Faustíně Pánem Ježíšem:

Věčný Otče, pro bolestné umučení a zmrtvýchvstání Tvého Syna, buď milosrdný k nám i k celému světu! Amen.

Modlitba za milosrdenství je směřována k Bohu, milosrdnému Otci, skrze Syna Božího, který přinesl světu milosrdenství svou smrtí a zmrtvýchvstáním. Svatý Otec vidí potřeby dnešní doby a prosí o milosrdenství pro celý svět: „Jak velmi dnešní svět potřebuje milosrdenství! Ve všech světadílech z hloubi lidského utrpení se vznáší volání o milosrdenství”⁷. Milosrdenství je tou velkou šancí na obnovu lidského srdce postiženého hříchem.

* * *

Pravda o Božím milosrdenství, jak podtrhl Jan Pavel II., je ústředním prvkem poslání, jež dostali Kristovi učedníci od svého Pána. Zahrnuje vyznání víry v milosrdného Boha i dobrořečení Bohu, bohatému milosrdenstvím, a také odvážný pohled do budoucnosti plný naděje. Uskutečňuje se hlásáním Božího milosrdenství v Liturgii Slova a udílením Eucharistie a svátosti pokání, které jsou prameny milosrdenství, obsahující tajemství smrti a zmrtvýchvstání Krista, ve kterém se v plnosti zjevilo milosrdenství Boha vůči člověku. Boží milosrdenství, zakoušené člověkem uznávajícím svoji slabost, ho otevírá pro bližního a ukazuje mu možnost předávání milosrdenství. Jeho plodem je nezištná pomoc člověku, který se nachází v nouzi.

Tajemství Božího milosrdenství se stává zvláště aktuální dnes díky zkušenosti sv. Faustiny Kowalské (1905–1938), kterou Jan Pavel II. pojmenoval „darem Boha pro naši dobu”. Toto tajemství pomáhá odhalovat Boha přítomného ve světě a konat milosrdenství svým bližním.

⁷ Jan Pavel II., *Milosrdenství Boží jedinou nadějí. Homilie v Krakowskich Łagiewnikach, 17. srpna 2002*, [v:] *Bůh bohatý milosrdenstvím*, Krakov 2002, s. 77.

THE DIVINE MERCY IN THE TEACHING OF JOHN PAUL II II

Summary

The mystery of the Divine Mercy appears in the teaching of John Paul II in the encyclical *Dives in misericordia* (1981), that is, from the very beginning of His pontificate. The Pope by referring to the history of salvation demonstrates that the history in question is permeated by the truth about God of Mercy: creation, sin of the first parents, the announcement of salvation, the revelation on Sinai, and the prophets. The revelation culminates in the life, death, and resurrection of Christ, who reveals mercy to the fullness and teaches mercy. John Paul II proposes a thesis that mercy accepted by man and realized in life is a great chance for the people of the XXth century to come near to God and to open themselves to their neighbors.

The teaching of John Paul II on the Divine Mercy reaches its completeness in canonization of St. Sister Faustina (2000), and in the act of entrustment of the world to the Divine Mercy (2002).